

WIERZĘ W JEZUSA CHRYSZTUSA

Wykład 6

Ks. Piotr Jaworski

STARY TESTAMENT ZAPOWIADA JEZUSA CHRYSZTUSA

„Oto Panna pocznie i porodzi Syna...” (Iz 7,14)

– pochodzenie i miejsce narodzin Mesjasza.

W jednej z bożonarodzeniowych kolęd śpiewamy: „Witaj Jezu ukochany, * Od Patryarchów żądany, * Od proroków ogłoszony, * Od narodów upragniony” („Pójdźmy wszyscy do stajenki”, zwrotka 2). Słowa te ukazują długie oczekiwanie na przyjście Zbawiciela, które obejmuje czasy patriarchów, proroków i królów Izraela. Co prorocy mówili na temat przyjścia na świat Mesjasza?

Jedną z najstarszych zapowiedzi prorockich dotyczących przyjścia Mesjasza-Króla możemy odnaleźć w siódmym rozdziale Drugiej Księgi Samuela¹. Rozdział ten składa się z trzech scen: I. Dawid wyjawia Natanowi swój plan budowy świątyni (ww. 1-3); II. Bóg przemawia do Dawida przez Natana (ww. 4-17); III. Król Dawid odpowiada Bogu modlitwą dziękczynną (ww. 18-29)². Cała perykopa koncentruje się na grze słów opartej na wieloznaczności hebrajskiego rzeczownika *bajît* – „dom”, który w tekście 2 Sm 7 posiada trzy znaczenia: (a) dom jako „pałac królewski” (w. 2); (b) dom jako „świątynia Jahwe” (w. 5); (c) dom jako „dynastia” (w. 11). Gdy król zamieszkał bezpiecznie w swym okazałym „domu” (tzn. pałacu), postanowił zbudować „dom dla Jahwe” (tzn. świątynię). Zasadnicza myśl wypowiedzi, jaką wówczas Bóg kieruje do Dawida jest następująca: „To nie ty Mi zbudujesz dom (tzn. świątynię)” (w. 5), ale „Ja tobie zbuduję dom (tzn. dynastię)” (w. 11)³. Szczere pragnienie Dawida, który w stolicy swego królestwa – Jerozolimie – chciał wznieść wspaniałą świątynię dla Jahwe, znalazło uznanie w oczach Boga⁴. Dlatego, choć zgodnie z decyzją Boga to nie syn Jessego przeszedł

¹ J. Schreiner, *Teologia Starego Testamentu*, Warszawa 1999, s. 395-396. Poglądy różnych uczonych na temat datacji tego proroctwa przedstawił: J. Łach, „Mesjańskie proroctwo Natana (2 Sm 7)”, *RTK* 13/1 (1966), s. 49-51.

² T. Brzegowy, „Prorok Natan i budowa świątyni (2 Sm 7)”, *RBL* 40/1 (1987), s. 12.

³ Por. J. Synowiec, *Oto twój król przychodzi. Mesjasz w pismach Starego Przymierza*, Kraków 1992, s. 15; T. Brzegowy, *Księgi historyczne Starego Testamentu* (Academica 32), Tarnów 2002, s. 138.

⁴ Por. J. Łach, „Powstanie monarchii (Księgi Samuela)”, w: *Księgi historyczne Starego Testamentu. Dziejopisarstwo izraelskie* (Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych 2) (red. J. Frankowski – S. Wypych), Warszawa 2006, s. 143.

do historii jako budowniczy świątyni jerozolimskiej, to jednak doświadczył szczególnego przywileju: Jahwe składa Dawidowi uroczystą obietnicę i w ten sposób zawiera z nim „*przymierze wieczne*” (2 Sm 23,5; por. Ps 89,4-5.20-38; 132,10-12.17)⁵.

Jaką obietnicę otrzymał Dawid od Boga?

Natan – prorok działający podczas panowania króla Dawida (1010–970 przed Chrystusem) – przedstawia swojemu panu obietnicę, którą objawił mu Bóg: „*Kiedy wypełnią się twoje dni i spocziesz obok swych przodków, wtedy wzbudzę po tobie potomka twojego, który wyjdzie z twoich wnętrzności, i utwierdzą jego królestwo. On zbuduje dom imieniu memu, a Ja utwierdzą tron jego królestwa na wieki. Ja będę mu ojcem, a on będzie mi synem*” (2 Sm 7,12-14a).

Jak należy rozumieć tę obietnicę?

Zapowiedziany w wyroczni proroka Natana „*potomek*” określony jest hebrajskim rzeczownikiem *zerā'*, który w Starym Testamencie w sensie dosłownym oznacza „*nasienie*” lub „*ziarno*”, a w sensie metaforycznym „*potomstwo*” (zarówno w sensie zbiorowym jak i jednostkowym)⁶. Posłużenie się tym właśnie rzeczownikiem pozwala najpierw dostrzec przedziwną nić łączącą wielkie obietnice, jakie Bóg składał w Starym Testamencie: obietnicę złożoną w Raju zwaną *Protoewangelią* (Rdz 3,15), obietnicę daną Abrahamowi (Rdz 12,7) oraz obietnicę daną Dawidowi (2 Sm 7,12-14a). W każdej z nich pojawia się ten sam rzeczownik, co pozwala dostrzec w nich kontynuację a jednocześnie progres: „*zerā' niewiasty*” zostaje zacieśnione do „*zerā' Abrahama*”, a w proroctwie Natana – do „*zerā' Dawida*”⁷. Mając w pamięci dwa sposoby rozumienia rzeczownika *zerā'* – indywidualne i kolektywne – oraz uwzględniając jego występowanie w przywołanych obietnicach, można stwierdzić, że prorocstwo Natana ma charakter złożony i jest wielowarstwowe: w pierwszej kolejności dotyczy osoby syna Dawida – Salomona (rzeczownik *zerā'* rozumiany jako „*potomek*”), ale nie ogranicza się wyłącznie do niego, lecz obejmuje całą linię potomków (rzeczownik *zerā'* rozumiany jako „*potomstwo*”), z których największym będzie przyszły Mesjasz – Jezus Chrystus (rzeczownik *zerā'* rozumiany jako „*Potomek*” *par excellence*)⁸.

Słowa wyroczni Natana wyrażają więc myśl, że Bóg zapewni wywodzącej się od Dawida dynastii długie i nieprzerwane panowanie naznaczone łaskawością i błogosławieństwem Jahwe. Realizacja tej obietnicy rozpoczęła się już za czasów Salomona – syna Dawida i jego bezpośredniego sukcesora na tronie oraz budowniczego świątyni jerozolimskiej, a miała znaleźć kontynuację w kolejnych pokoleniach – „*aż na wieki*” (2 Sm 7,14.16)⁹. Pierwotnie zapowiedzi tej nie odnoszono do przyszłego idealnego władcy, niemniej jednak w późniejszych wiekach, gdy naród przeżywał ciężkie chwile, obietnica trwałości dynastii Dawida otrzymała w wypowiedziach kolejnych proroków bogatą interpretację, sta-

⁵ Por. J. Lemański, „2 Sm 7,8-16 jako akt zawarcia przymierza”, w: *Pieśniami dla mnie Twoje przykazania. Księga pamiątkowa dla Księdza Profesora Janusza Frankowskiego w 50. rocznicę święceń kapłańskich i 75. rocznicę urodzin* (red. W. Chrostowski), Warszawa 2003, s. 187-203.

⁶ Por. *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*. T. 1 (red. L. Koehler – W. Baumgartner – J.J. Stamm; red. nauk. wyd. pol. P. Dec), Warszawa 2008, s. 268-269.

⁷ Por. T. Brzegowy, *Księgi historyczne Starego Testamentu*, s. 143.

⁸ Por. J. Łach, „Mesjańskie prorocstwo Natana (2 Sm 7)”, s. 56-58.

⁹ Por. J. Synowiec, *Oto twój król przychodzi*, s. 22; J. Łach, *Błogosławiony, który przychodzi w imię Pańskie*, Warszawa 1996, s. 26-37.

jąc się istotnym elementem zapowiedzi mesjańskich (Am 9,11; Oz 14,2-9; Iz 7,13-15; 9,1-6; 11,1-9; Mi 5,1-4; Jr 23,5-6; 30,9; Ez 34,23-24; Za 6,12-13; 9,9-10; 11,7; 12,6; por. także Ps 89 i 132)¹⁰.

Dzięki wyroczni Natana Dawid stał się kluczową postacią w rozwoju myśli mesjańskiej Starego Testamentu¹¹. Dlatego też Ewangelista Mateusz rozpoczyna swą Ewangelię od genealogii Jezusa Chrystusa, w której wykazuje, że jest On „Synem Dawida” oraz „Synem Abrahama” (Mt 1,1), zaś Ewangelista Łukasz poprowadzi ją aż do Adama (Łk 3,38)¹². Ewangelia Łukasza powraca do tej zapowiedzi mesjańskiej również w scenie zwiastowania: „*Oto poczniesz i porodysz Syna, któremu nadasz imię Jezus. Będzie On wielki i będzie nazwany Synem Najwyższego, a Pan Bóg da Mu tron Jego ojca, Dawida. Będzie panował nad domem Jakuba na wieki, a Jego panowaniu nie będzie końca*” (Łk 1,31-33). W słowach anioła Gabriela skierowanych do Maryi można usłyszeć wyraźne echo słów proroka Natana, skierowanych do Dawida¹³.

Z obietnicą zawartą w wyroczni proroka Natana wiąże się również wskazanie miejsca narodzin oczekiwanego Mesjasza.

Stary Testament stopniowo precyzuje, że oczekiwany Mesjasz będzie wywodził się z pokolenia Judy (Rdz 49,10), z rodu Dawida (2 Sm 7,12-16). Prorok Micheasz – działający w okolicach Hebronu za panowania królów judzkich Achaza (736–728 przed Chrystusem) i Ezechiasza (728–699 przed Chrystusem) – zapowiada jego pochodzenie z Betlejem: „*A ty, Betlejem Efrata, najmniejsze jesteś wśród plemion judzkich! Z ciebie wyjdzie dla mnie Ten, który będzie władał w Izraelu, a pochodzenie Jego od początku, od dni wieczności. (...) Powstanie On i paść będzie mocą Pańską, w majestacie Pana Boga swego. Osiądną wtedy, bo odtąd rozciągnie swą potęgę aż po krańce ziemi. A ten będzie pokojem*” (Mi 5,1.3-4a). Mowa jest tutaj o Betlejem – miasteczku położonym około dziewięć kilometrów na południe od Jerozolimy. Stosowana zamiennie nazwa Efrata (Rt 4,11) jest nazwą jednego z klanów judzkich, zamieszkujących to miasteczko (por. 1 Krn 4,4). Podwójna terminologia: „Betlejem Efrata” ma wskazać jednoznacznie, że chodzi o miejscowość położoną w pokoleniu Judy, a nie o inną o tej samej nazwie, znajdującą się na terenach zamieszkałych przez pokolenie Zabulona (Joz 19,15)¹⁴.

A zatem Dawid i Mesjasz są rodakami?

Rzeczywiście, zapowiedziany „*Mesjasz – potomek Dawida*” (2 Sm 7,12) będzie pochodził z tej samej miejscowości co „*Dawid – protoplasta dynastii królewskiej*” (1 Sm 16,1-13; 17,12; 20,6) i podobnie jak on określony zostaje mianem „*pasterza*” (por. także 2 Sm 5,2; 7,7; Jr 3,15; Ez 34,23; 37,24). Proroctwo Micheasza – zarówno w tradycji żydowskiej jak i chrześcijańskiej – było interpretowane jako przykład mesjanizmu królewskiego bezpośredniego¹⁵. Zapowiedź ta ukazuje panowanie Mesjasza – przyszłego władcy z rodu Dawida – jako czas bezpieczeństwa i pokoju oraz potęgi i sprawiedliwości sięgającej aż po krańce ziemi (por. także Jr 23,5; Iz 11,3-4)¹⁶.

¹⁰ Por. T. Brzegowy, *Księgi historyczne Starego Testamentu*, s. 143.

¹¹ Por. T. Jelonek, *Księgi historyczne Starego Testamentu*, Kraków 2006, s. 61.

¹² Por. T. Brzegowy, *Księgi historyczne Starego Testamentu*, s. 143-144.

¹³ Por. T. Jelonek, *Księgi historyczne Starego Testamentu*, s. 61.

¹⁴ Por. J. Synowiec, *Oto twój król przychodzi*, s. 97-101.

¹⁵ Por. J. Homerski, „Panujący» z Betlejem. Interpretacja perykopy Mi 5,1-5”, *RTK* 23/1 (1976), 5-16.

¹⁶ Por. U. Szwarz, „Kiedy wypełnią się dni...». Analiza egzegetyczno-teologiczna 2 Sm 7,12; Jr 23,5; Iz 11,3-4”, *RTK* 48/1 (2001), s. 27-36.

W jaki sposób rozumiano proroctwo Micheasza w czasach Jezusa?

W czasach Jezusa Betlejem było powszechnie uważane za miejsce narodzin Mesjasza. Ewangelista Łukasz opisuje niezwykle perypetie z życia Maryi i Józefa, które sprawiają, że proroctwo Micheasza spełnia się: Jezus przychodzi na świat w Betlejem w Judei (Łk 2,1-7). Z kolei w Ewangelii Mateusza możemy znaleźć bezpośrednią reminiscencję tej zapowiedzi w scenie przybycia Mędrców ze Wschodu na dwór Heroda. Sięgnięcie po treść przepowiedni prorockiej pozwala udzielić odpowiedzi na ich pytanie: „*Gdzie jest nowo narodzony Król żydowski?*” (Mt 2,2). Arcykapłani i uczeni w Piśmie nie mają wątpliwości: „*W Betlejem Judzkim, bo tak zostało napisane przez proroka*” (Mt 2,5) i przytaczają proroctwo Micheasza (Mt 2,6). Uderzająca jest pewna zmiana w określeniu Betlejem. Podczas gdy w tekście Micheasza jest ono miastem „*najmniejszym wśród plemion judzkich*” (Mi 5,1), to w Ewangelii Mateusza czytamy: „*A ty, Betlejem, nie jesteś najlichsze spośród głównych miast Judy*” (Mt 2,6). Wydaje się, że Ewangelista nie tyle zależało na przywołaniu tekstu w dosłownym brzmieniu, co raczej na wskazaniu jego sensu: podczas gdy tekst hebrajski mówi o Betlejem „*małym*” (w sensie demograficznym), tekst ewangeliczny podkreśla jego „*wielkość*” (wynikającą z faktu, iż jest ono miejsce narodzin Zbawiciela świata)¹⁷.

O tym, że w czasach Chrystusa żywe były oczekiwania spełnienia proroctwa Natana (2 Sm 7,12) oraz proroctwa Micheasza (Mi 5,1) świadczy również fragment Ewangelii Jana, przytaczający panującą wśród ludu opinię: „*Czyż Pismo nie mówi, że Mesjasz będzie pochodził z potomstwa Dawidowego i z miasteczka Betlejem, skąd był Dawid?*” (J 7,42). Obie te zapowiedzi ziściły się, gdy „*Jezus narodził się w Betlejem w Judei za panowania króla Heroda*” (Mt 2,1). Ich wypełnienie zostało uroczystie proklamowane przez Bożego posłańca, który betlejemskim pasterzom ogłosił: „*Nie bójcie się! Oto zwiastuję wam radość wielką, która będzie udziałem całego narodu: Dziś bowiem w mieście Dawida narodził się wam Zbawiciel, którym jest Mesjasz, Pan!*” (Łk 2,11).

Przejdźmy teraz do kolejnego proroctwa, którego fragment mogliśmy usłyszeć w temacie dzisiejszego wykładu: „*Oto Panna pocznie i porodzi Syna...*” (Iz 7,14).

To słynne słowa Izajasza – postaci wyjątkowej wśród starotestamentalnych proroków. Do tego stopnia, że w tradycji chrześcijańskiej bywa on nazywany „*ewangelistą i apostołem Starego Testamentu*” (św. Hieronim), a to za sprawą licznych odniesień i aluzji do jego nauczania i wypowiedzi o charakterze mesjańskim, jakie można znaleźć w Nowym Testamencie¹⁸.

Najbardziej znaczące dla rozwoju myśli mesjańskiej proroctwa Izajasza występują w tzw. „*Księdze Emmanuela*”, obejmującej Iz 6–12. „*Księga Emmanuela*” składa się z trzech sekcji, z których pierwsza opisuje jego narodziny (Iz 7), druga ukazuje radość towarzyszącą jego pojawieniu się na świecie (Iz 9,1-6), zaś trzecia przedstawia jego rządy w królestwie pokoju (Iz 11,1-9)¹⁹. Wszystkie te wypowiedzi pochodzą z końca ósmego wieku przed Chrystusem: historycznym tłem pierwszych dwóch jest wojna syro-efraimska (lata 734-732 przed Chr.), natomiast trzecia pochodzi najprawdopodobniej z czasu najazdu Sennacheryba (a więc z roku 701 przed Chr.)²⁰.

¹⁷ Por. T. Brzegowy, *Prorocy Izraela. Cz. 2* (Academica 19), Tarnów³2003, s. 112.

¹⁸ Por. G. Witaszek, „Idealny król mesjański (Iz 7,10-17; 8,23-9,6; 11,1-9)”, w: *Do kogóż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego* (red. J. Misurek – A.J. Nowak – W. Słomka), Lublin 1998, s. 105.

¹⁹ Por. A.S. Jasiński, „Proroctwo o Emmanuelu (Iz 7,14)”, *StF* 12 (2002), s. 78. Szczegółowe omówienie tych fragmentów można znaleźć w: J. Homerski, „Pieśni Izajasza o Emmanuelu (Iz 7,10-14; 8,23-9,6; 11,1-10)”, *STV* 14/2 (1976), s. 13-46.

²⁰ T. Brzegowy, *Prorocy Izraela. Cz. 1* (Academica 14), Tarnów 1999, s. 89.

Na czym polega pierwsza z zapowiedzi „Księgi Emmanuela”?

Pierwsze z proroctw zapowiada niezwykle dzieło Boga – „znak”, który ma potwierdzić wszechmocną opiekę Jahwe nad Judą i nad panującą dynastią Dawida. W obliczu zagrożenia ze strony wrogich wojsk król Izraela – Achaz – nosi się z zamiarem szukania wsparcia u sojuszników. Tymczasem prorok przypomina obietnicę daną Dawidowi (2 Sm 7), zachęca króla do pokładania ufności w Bogu i zapewnia: *próba zniszczenia dynastii Dawidowej nie powiedzie się!* (Iz 7,3-9)²¹. Rękojmią spełnienia się tej obietnicy ma być dowolny „znak”, wybrany przez Achaza: „*Proś dla siebie o znak od Pana, Boga twego, czy to głęboko w Szeolu, czy to wysoko w górze!*” (Iz 7,11)²². Ów „znak” miał być bezwzględnie przekonujący – król mógł poprosić o „znak” w przestrzeniach podległych wyłącznej władzy Boga: w Szeolu bądź w niebiosach²³. Wobec nieskorzystania z tej propozycji, Jahwe przejmuje inicjatywę. Izajasz ogłasza: „*Dlatego Pan sam da wam znak: Oto Panna pocznie i porodzi Syna, i nazwie go imieniem «Emmanuel»*” (Iz 7,14). Imię „Emmanuel” znaczy „*Bóg z nami*” i stanowi potwierdzenie zapewnień proroka o opiekuńczej obecności Jahwe wśród swego ludu.

W tym miejscu rodzi się pytanie: Jak należy rozumieć proroctwo Izajasza o Emmanuelu?

Proroctwo Izajasza przynosi pewną nowość wśród innych proroctw, zwraca bowiem uwagę na matkę zapowiedzianego Emmanuela²⁴. Jest ona w tekście hebrajskim określona terminem *ha-‘almāh*, który – tłumaczony zazwyczaj jako „*panna*” – oznacza w Starym Testamencie młodą kobietę, dziewczynę zdolną do zamążpójścia (por. Rdz 24,43; Wj 2,8; Ps 68,26; Prz 30,19; Pnp 1,3; 6,8), a zatem w ówczesnym hebrajskim środowisku prawnym i kulturowym – dziewicę²⁵. Trzeba jednak zaznaczyć, że gdy pisarze biblijni chcieli w sposób jednoznaczny stwierdzić, że jakaś dziewczyna jest dziewicą, posługiwali się słowem *b^etūlāh* (np. Rdz 24,16)²⁶. Niemniej jednak godnym uwagi jest fakt, iż zarówno autorzy starożytni (a wśród nich tłumacze Septuaginty, Vulgaty i Peszitty), jak i współcześni tłumacze przekładają termin *‘almāh* jako „*dziewica*”, dokonując reinterpretacji tekstu. Wielu egzegetów zwraca również uwagę na to, że podmiotem wszystkich czynności jest matka (to ona „*pocznie i porodzi*” syna oraz „*nada mu imię*”), podczas gdy ojciec dziecka nie jest w ogóle wspomniany, co wyraźnie wskazuje na dominującą rolę matki²⁷.

Warto pamiętać o tym, że zapowiadany przez Boga „znak” nie powinien być mniejszy, aniżeli ten uprzednio proponowany Achazowi przez Izajasza. Nie może więc chodzić jedynie o narodziny kolejnego królewskiego potomka, które były czymś zupełnie naturalnym²⁸. Cudowność narodzenia dziecka jest najbardziej widoczna w wypadku narodzenia z dziewicy. Dlatego choć tekst Iz 7,14 wyraźnie tego nie mówi, to jednak Nowy Testament – opierając się na greckim przekładzie Księgi Izajasza – przynosi pełne objawienie o cudownym i dziewiczym poczęciu i zrodzeniu Mesjasza – Jezusa Chrystusa

²¹ Por. G. Witaszek, „Idealny król mesjański (Iz 7,10-17; 8,23-9,6; 11,1-9)”, s. 106-107.

²² Por. T. Brzegowy, *Prorocy Izraela. Cz. 1*, s. 92.

²³ Por. J. Synowiec, *Oto twój król przychodzi*, s. 73.

²⁴ Tylko trzy teksty Starego Testamentu mówią o zbawczej interwencji Boga za pośrednictwem oczekiwanego rzez pokolenia Mesjasza, w których jest wzmianka o jego Matce. Są to: Rdz 3,15; Iz 7,14 oraz Mi 5,2. Ich omówienie zawiera: R. Tetela, „Biblijne zapowiedzi roli Maryi”, w: «*Utwierdź twoich braci*» (Łk 22,32) (red. T.M. Dąbek), Kraków 2003, s. 65-91.

²⁵ Por. T. Brzegowy, *Prorocy Izraela. Cz. 1*, s. 94-95.

²⁶ Por. J. Synowiec, *Oto twój król przychodzi*, s. 76-77.

²⁷ Por. T. Brzegowy, *Prorocy Izraela. Cz. 1*, s. 95-96.

²⁸ Różne sposoby interpretacji tego tekstu, jakie bibliści przedstawiali w ciągu wieków zebrali i poddał analizie w swoim komentarzu: T. Brzegowy, *Księga Izajasza. Cz. 1: rozdziały 1-12. Cz. 1* (Nowy Komentarz Biblijny, t. 22 cz. 1), Częstochowa 2010, s. 429-441.

(Mt 1,18-23; Łk 1,34-35). Interpretacja tego proroctwa przez Mateusza jest jednoznaczna: Maryja w stanie błogosławionym budzi u Józefa niepokój i rodzi wątpliwości, dlatego też anioł wyjaśnia mu, że cudowne poczęcie jest dziełem Ducha Świętego (Mt 1,20-21). Dalej Ewangelista zamieszcza swój komentarz: „*A stało się to wszystko, aby się wypełniło słowo Pańskie wypowiedziane przez proroka: «Oto Dziewica pocznie i porodzi syna, któremu nadadzą imię Emmanuel, to znaczy Bóg z nami»*” (Mt 1,22-23). Tym samym Mateusz dostrzega dosłowne spełnienie się proroctwa o Emmanuelu w Jezusie Chrystusie²⁹. Do tego proroctwa nawiązuje również anioł Gabriel, mówiąc Maryi: „*Oto poczniesz i porodzisz Syna, któremu nadasz imię Jezus*” (Łk 1,31), dając jednoznaczne świadectwo, że to Maryja jest ową dziewicą zapowiedzianą przez Izajasza, a Jezus jest zapowiedzianym przez proroka Emmanuelem. W obu tekstach imię dziecku nadaje matka, w obu również nie ma wzmianki o ojcu³⁰.

Jak moglibyśmy podsumować dzisiejszy wykład?

Bóg stopniowo odsłania swój plan zbawienia człowieka. Najpierw zapowiedział zwycięzcę nad szatanem pochodzącego z rodu ludzkiego (*Protoewangelia* – Rdz 3,14-15), potem wskazał wybraną rasę (*błogosławieństwo Sema* – Rdz 9,26), następnie wybrał ojca błogosławionego narodu (*powołanie Abrahama* – Rdz 12,1-3), wreszcie wybrał jedno z dwunastu pokoleń (*pokolenie Judy* – Rdz 49,8-12; Lb 24,17) i określił ród w ramach tego pokolenia (*ród Dawida* – 2 Sm 7,8-12). Izajasz zapowiedział dziewicze poczęcie królewskiego potomka Dawida i jego niezwykle przymioty (Iz 7–11). Do tej przedziwnej serii zapowiedzi Micheasz dorzucił jeszcze jeden cenny szczegół: miejscem narodzenia Mesjasza będzie miasto Dawidowe – Betlejem³¹. Wszystkie zapowiedzi spełniły się w osobie Jezusa Chrystusa. I choć w pierwotnym ujęciu autorzy tych proroctw nie musieli w pełni rozumieć swych wypowiedzi, to jednak nie przeczy to zamiarom Boga, który stopniowo objawiał swoją wolę i mógł posłużyć się prorokiem do formułowania zapowiedzi, których rozumienie stało się dostępne dla ich słuchacza lub czytelnika znacznie później, w miarę jak rozwijała się historia zbawienia³². W ten sposób potwierdza się reguła, że wypełnienie proroctw przewyższa wszelkie oczekiwania³³.

Pytanie: *Z którego wieku pochodzą proroctwa Izajasza, wchodzące w skład tzw. „Księgi Emmanuela”?*

Literatura:

T.D. Alexander, *Król sługa. Biblijny portret Mesjasza*, Kraków 2000.

T. Brzegowy, „Czy Izajasz zapowiadał Mesjasza?”, *CT* 78/3 (2008) s. 5-27.

J. Lemański, „Izajasz wieszczem Chrystusa?”, *ZNKUL* 44 (2001) nr 1-2 (173-174), s. 27-45.

²⁹ Por. R. Rumianek, „Proroctwo mesjańskie o Emmanuelu”, *WST* 10 (1997), s. 291; T. Brzegowy, „Czy Izajasz zapowiadał Mesjasza?”, *CT* 78/3 (2008) s. 23-25.

³⁰ Por. A. Michalska, „Teologiczne znaczenie Iz 7,14”, *CzST* 17-18 (1989-1990), s. 81.

³¹ T. Brzegowy, *Prorocy Izraela. Cz. 2*, s. 112.

³² A.S. Jasiński, „Proroctwo o Emmanuelu (Iz 7,14)”, s. 84.

³³ T. Brzegowy, *Prorocy Izraela. Cz. 1*, s. 98.